

Білоусов А.В.

старший викладач кафедри фізичної підготовки
Національний університет цивільного захисту України

РОЛЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ РЯТУВНИКІВ

Реформування системи реагування та захисту населення при надзвичайних ситуаціях в Україні на сучасному етапі нерозривно пов'язане з вирішенням цілого ряду соціальних, науково-технічних і психологічних проблем. До числа найбільш важливих і актуальних відноситься проблема соціалізації особистості рятувальника під впливом різних факторів професійної діяльності.

Під соціалізацією розуміється здійснюваний у спілкуванні, вихованні, діяльності суспільно-значимий процес різнобічного пізнання навколишньої соціального середовища, активного в нього включення, з освоєнням необхідних комунікативних навичок, вмінь, колективних дій. Соціалізація пов'язана зі становленням особистості людини, що включається в суспільно корисну діяльність. В умовах служби в системі цивільного захисту - це засвоєння на рівні самосвідомості свого службового обов'язку, звичок, статутної поведінки і професійних обов'язків в індивідуальній і колективній професійній діяльності.

Формування високоорганізованих, згуртованих підрозділів рятувальників можливо тільки тоді, коли воно здійснюється з урахуванням характеру професійної діяльності особового складу, його індивідуальних психологічних особливостей, знань закономірностей входження особистості в специфічне соціальне середовище.

У цьому зв'язку важливою прикладною проблемою психології діяльності в особливих умовах є не тільки вивчення процесів соціалізації особистості в специфічних умовах екстремальної діяльності, але і розробка необхідного інструментарію і системи процедур з метою прискореного оволодіння навичками практичної і теоретичної роботи.

Практична потреба посилення роботи щодо соціалізації рятувальників в рамках згуртування підрозділів рятувальників є матеріальною основою наукової постановки цієї проблеми в екстремальній психології і обумовлена необхідністю оптимізації безпосередньої взаємодії людей, що потрапили в нове середовище з різних соціальних прошарків суспільства.

У процесі вдосконалення організації, технічного оснащення, форм і способів ведення рятувальних робіт у нашій державі активно ведуться психологічні дослідження підрозділів і служб різних силових структур як особливого соціального середовища. У широкому аспекті соціально-психологічних досліджень у цьому напрямку ми бачимо недостатню роль фізичної підготовки як фактора соціалізації працівників цих підрозділів. Це призвело до того, що в теорії і практиці професійного розвитку таких фахівців завдання фізичної підготовки і способи їх вирішення не співвідносяться з етапами й особливостями розвитку колективів, а її засоби і методи переважно спрямовуються на підвищення індивідуального рівня фізичної підготовленості особового складу.

Даний підхід до ролі і призначення фізичної підготовки і спорту в системі цивільного захисту обмежує їх можливості у вирішенні виховних завдань, підвищенні професійної ефективності пожежно-рятувальних підрозділів.

У цьому зв'язку, функція соціалізації особистості може бути покладена на раціонально організований процес фізичного вдосконалення рятувальників, в якому особлива увага приділяється не лише розвитку у них необхідних фізичних якостей і прикладних навичок, а й формуванню соціально значущих рис особистості.

Дослідження впливу фізкультурно-спортивної діяльності на соціалізацію особистості рятувальника розкриває шляхи використання її засобів і методів з метою зміцнення соціально значимого статусу рятувальника як у підрозділі, так і суспільстві в цілому.

В даний час наукові дослідження, присвячені проблемі соціалізації представників ризиконебезпечних професій, далеко не повною мірою охоплюють всі сторони цього складного і багатогранного процесу, а деякі рекомендації вимагають перегляду у зв'язку з соціальними змінами, що відбулися за останній час як в суспільстві в цілому, так і в системі цивільного захисту України зокрема.

У зв'язку з актуальністю даної проблеми ми припустили, що раціонально організований процес фізичної підготовки з акцентом на його соціалізуючу функцію дозволяє не тільки вирішувати завдання з розвитку у рятувальників фізичних якостей і прикладних навичок, але й створити ефективні умови для формування у них соціально значущих рис особистості та норм статутної поведінки. Передбачалося, що процес соціалізації рятувальників може бути оптимізований шляхом створення системи психологічного забезпечення фізкультурно-спортивної діяльності.

• Мета дослідження полягає в науковому обґрунтуванні соціалізуючої функції процесу фізичного вдосконалення рятувальників, що забезпечує всебічний розвиток особистості.

Для досягнення поставленої мети було проведено дослідження, в якому взяли участь офіцери (36 осіб) та курсанти (148 осіб) Національного університету цивільного захисту України. В індивідуальних і колективних бесідах, анкетних опитуваннях про роль, місце, зміст та методику фізичної підготовки у вирішенні виховних завдань досліджувалися реальні процеси і явища, спрямовані на вдосконалення системи фізичної підготовки у вирішенні завдань професійного виховання майбутніх рятувальників.

Отримані результати, а також власний досвід фізичної підготовки майбутніх рятувальників, дозволили розкрити причини відставання соціалізуючої функції фізичної підготовки від вимог професійної діяльності. Такою причиною є недостатнє психологічне керування процесом фізичного вдосконалення курсантів.

Крім того була розроблена класифікація фізичних вправ, спрямована на вирішення різних завдань виховання курсантів та впроваджена в практику ефективна методика використання фізичних вправ, прийомів і дій в цілях соціалізації майбутніх рятувальників і згуртування курсантських колективів.

Проведене дослідження дозволило сформулювати наступні висновки. Спільна фізкультурно-спортивна діяльність істотно впливає на активізацію особистості курсантів, формування соціально значущих мотивів їхньої поведінки, виховання і згуртування курсантських підрозділів.

Вплив фізкультурно-спортивної діяльності на соціально значущі характеристики майбутніх рятувальників здійснюється на основі психологічних закономірностей. Безпосереднє управління поведінкою курсантів у певних ситуаціях з боку керівника занять з фізичної підготовки є одним з найважливіших факторів успішності процесу соціалізації.

Бондаренко Л.О.

викладач кафедри загальної та практичної психології
навчально-наукового інституту права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ФАХІВЦІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

В сучасних умовах соціально-економічного розвитку суспільства, переходу до інформативно-інноваційних систем, зростання інтелектуального потенціалу націй і, водночас, зростання соціальної напруги, конфліктів на міждержавному, міжгруповому, міжособистісному і внутрішньо особистісному рівнях великого значення набуває людський фактор. Тому людина має бути максимально відповідальною за свої дії і вчинки, прагнути до самовдосконалення, оволодівати професійною майстерністю.